

Kielistrategian hahmotelmaa vuosille 2018-2022

Paraisten kaupungin sivistystoimen kielistrategiassa pyritään noudattamaan niitä linjauksia, jotka on tehty koko kaupungin strategiaan. ”Luova saaristo” nimeä kantavan strategian viidestä painopistealueesta ”yksilölliset palvelut” sopii viitekehykseltään parhaiten sivistystoimen kielistrategiaan. Kielistrategian laadinnassa on hyödynnetty Turun yliopiston vararehtorin Riitta Pyykön johtaman työryhmän antamia toimenpide-ehdotuksia monikielisuuden ja Suomen kansallisen kielivarannon kehittämiseksi (www.minedu.fi/monikielisyys).

Kielistragialla on seuraavat tavoitteet:

- Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
- Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa
- Kielenopiskelutaidot

Tavoitteista 1 ja 2 ovat sovellettavissa koko sivistystoimen toimialalla, kielenopiskelutaitoihin liittyvät tavoitteet painottuvat opetustoimeen.

Parainen on monikielinen kaupunki, jossa puhutaan useita kieliä. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa on lapsia ja nuoria, joiden kotikieli on esimerkiksi arabia, englantia, saksa, viro, venäjä. Värikkään kielitaustan myötä on hyvä puhua monikielisestä Paraisten kaupungista.

Paraisten sivistystoimessa monikielisyys ja kielellinen tasa-arvo pyritään ulottamaan kaiken ikäisiin kaupunkilaisiin, kannustamaan yhteistyöhön kieli- ja kulttuuriryhmien välillä sekä pyritään muutoinkin tukemaan kulttuurista ja sivistyksellistä moninaisuutta. Paraisilla kannustetaan elävään kaksikielisyyteen, jossa kummankin kotimaisen kielen taitoa pidetään voimavarana. Paraisilla korostetaan, että vähäinenkin kielen osaaminen on arvokas asia. Joustava moninaisuus vieraiden kielten käytössä, monikielisyys kotimaisten kielten lisäksi on asia, johon 2020 luvuilla tulee ohjata lapsia ja nuoria varhaiskasvatuksesta lähtien. Näin taataan monipuolinen kielipolku kaikille laajasti koko kaupungin alueella.

Kielikasvatuksen nykynäkemyksen mukaan jokainen meistä on monikielinen, minkä takia kielitiedon ja – taidon moninaistaminen on tärkeä asia. Kielellinen suvaitsevuus kannustaa käyttämään vähäisintäkin omaksuttua kielitaitoa ja toimimaan kielenkäytössä henkilön epämukavuusalueella. Kieli nähdään entistä enemmän porttina erilaisiin kulttuureihin. Huomataan, että on olemassa erilaista kielenkäyttöä erilaisille tilanteille; on oppimistilanteen kieli, työyhteisön kieli, vapaa-ajan kieli.

Opetus ja kasvatust

Perusopetuslain § 10 mukaan koulun opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Lain mukaan osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin oppilaan omalla kielellä, jos se ei vaaranna oppilaan mahdollisuuksia seurata opetusta. Valtakunnalliset esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2014a, 91 – 95; Opetushallitus 2014b, 32- 34) ohjeistavat, miten kaksikielistä opetusta voidaan esi- ja perusopetuksessa antaa. Suppea kaksikielinen varhaiskasvatust, esi- tai perusopetus voi olla kielirikasteista toimintaa tai opetusta. Kielirikasteisen toiminnan ja opetuksen tulee olla tavoitteellista, säännöllistä ja suunniteltua.

Paraisilla varhaiskasvatustessa ja opetuksessa noudatetaan suppean kaksikielisen toiminnan ja opetuksen periaatteita, jolloin kaksikielisyyden osuus on alle 25 % opetuksesta ja toiminnasta. Lasten ja oppilaiden kielitietoisuutta ja kaksikielisyyttä pyritään edistämään nimenomaan kielirikasteisella toiminnalla ja opetuksella. Vaikka hyvä äidinkielen osaaminen on tärkeä perusta kielen oppimiselle, niin yhdenkin vieraan kielen opiskelu tukee kaikkien vieraiden kielten opiskelua koulupolun eri vaiheissa.

Monikielisyyden edistämiseksi on tärkeää, että myös fyysiset oppimisympäristöt ovat rakennettu siten, että kieliryhmien välinen yhteistyö sujuu. Tämä tarkoittaa käytännössä muunneltavia, joustavia opetus- ja oppimistiloja. Asioita, jotka on otettava huomioon suunniteltaessa ja rakennettaessa päiväkoteja ja kouluja.

Varhaiskasvatust

Valtakunnallisen varhaiskasvatustsuunnitelman ja esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien mukaan kielitaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy laajasti lapsen ja nuoren elinympäristössä. Paraisten varhaiskasvatustsuunnitelmassa todetaan, että varhaiskasvatustessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kielisiin, teksteihin ja kulttuureihin. Lapsille tarjotaan tilaisuuksia omaksua kieliä ja käyttää niitä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Niin ikään varhaiskasvatustessa otetaan huomioon se, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä ja lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä, joiden kehittyminen ja käyttäminen voi olla eri tilanteittain eriytynyttä. Kaksikielisen varhaiskasvatustuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyuskautta tarjoamalla lapsille tavanomaista monipuolisempaa kielikasvatustta. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä herättää lasten kielellisen uteliaisuuden ja kokeilunhalun. Myös monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä varhaiskasvatustessa. (Paraisten kaupungin varhaiskasvatustsuunnitelma)

Kielirikasteista varhaiskasvatustta on kaikissa toimintamuodoissa ruotsiksi ja suomeksi. Toimintapaikasta riippuen kyse saattaa olla esimerkiksi eriteemaisesta pienryhmätoiminnasta, yhteistyöstä toisen ryhmän tai toimintapaikan, kuten suomen- ja ruotsinkielisen kaveriryhmän tai päiväkodin kanssa, henkilökunnan työskentelystä toisella kielellä, erilaisten tapahtumien järjestämisestä kielirajan yli, kaksikielisestä toimintaryhmästä jne. Elävä yhteistyö varhaiskasvatustuksen henkilökunnan välillä ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on paras tae monikielisyyteen ja kehittyvään kielitaitoon. Paikallista varhaiskasvatustsuunnitelmaa tarkentavat toiminnalle asetetut tavoitteet kirjataan vuosittain eri yksiköiden vuosisuunnitelmiin.

Esiopetus

Esiopetuksessa noudatetaan esiopetuksen paikallista opetussuunnitelmaa, painopisteen ollessa laaja-alaisen osaamisessa kohdassa ”kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu”.

Oppimiskokonaisuuksista ”kielen rikas maailma” vahvistaa monimuotoisten kielellisten taitojen kehittymistä ja erilaiset kielet tulevat leikkien tutuksi. Esiopetuksen vuosittaiseen työsuunnitelmaan kirjataan, miten kielistrategiaa toteutetaan. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan moninaisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Lasten erilaiset kielivarannot tunnustetaan oppimisen polkua rikastavaksi, mikä omalla tavallaan edistää molempien suomen ja ruotsin kielen osaamista.

Perusopetus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet antavat selkeät suuntaviivat kulttuuriseen moninaisuuteen, kielitietoisuuteen sekä kielikasvatukseen. Perusopetuksessa kielikasvatus todentuu kielten opiskelun lisäksi erityisesti laaja-alaisen osaamisessa tavoitteessa ”kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus”.

Monikielisyttä ja molempien kotimaisten kielten osaamista pyritään vahvistamaan tuntijaolla, kerhotoiminnalla sekä kannustamalla ja tukemalla kouluja tavoitteelliseen yhteistyöhön. Nauvossa ja Korppoossa ruotsin – ja suomenkieliset perusopetuksen koulut toimivat samassa rakennuksessa, mikä edistää ja vahvistaa koulujen yhteistä toimintakulttuuria kohti monikielisyttä. Tuntijaot poikkeavat ruotsin- ja suomenkielisessä opetuksessa toisistaan. Ruotsinkielisessä opetuksessa suomen kielen opetus alkaa ensimmäisellä vuosiluokalla. Suomenkielisessä opetuksessa ruotsin kielen voi aloittaa valinnaisena kielenä neljännellä luokalla, kaikille yhteinen ruotsin kielen opiskelu alkaa kuudennella vuosiluokalla. Ruotsin opiskelua toteutuu suomenkielisissä kouluissa myös ”varhentamisena” siten, että ruotsin kieli on mukana ”toiminnallisena” kielenä jonkin toisen oppiaineen mukana ja oppitunnit toteutetaan yhteisopettajuuden mallia noudattaen. Varhentaminen ei näy tuntijaossa.

Alaluokilla kaksikielisyys todentuu luontevasti vuosiluokkien välisenä yhteistyönä, käytettäessä samanaikaisopettajuutta työtapanana sekä oppimateriaalin työstämisenä yhteistyönä eri koulujen opettajien välillä.

Alaluokilla hyväksi todettujen toimintatapojen tulee jatkua yläluokilla, jossa aineopettajien ja oppiaineiden välinen yhteistyö muodostaa jatkumon kaksikielisyydelle. Vapaamuotoiset teemapäivät ja opintoretket vahvistavat niin ikään kielellistä moninaisuutta erilaisissa oppimisympäristöissä.

Perusopetuksen lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan, miten kielistrategiaa toteutetaan vuosittain. Lukuvuoden aikana toteutetaan yksi monialainen oppimiskokonaisuus, joka vahvistaa kielistrategialle asetettuja tavoitteita.

Rehtorikokouksissa suunnitellaan vuosittaiset toimintatavat kielistrategiaa edistämään.

Toinen aste

Lukioiden yhteistyötä voidaan toteuttaa vapaammin kuin perusopetuksen koulujen välistä yhteistyötä ja lukioiden yhteistyö näkyy sekä rakenteissa että toimintakulttuurissa.

Yhdennukaiset rakenteet takaavat sen, että kurssitarjottimet ovat avoimina molempien lukioiden opiskelijoille ja lukioiden toiminnalliset reunaehdot, esimerkiksi aikataulut ja ylioppilaskirjoitusten järjestelyihin liittyvät toimintatavat ovat samat. Opettajilta tämä edellyttää kielirajat ylittävää yhteistyötä ja tutustumista toisen lukion työtappoihin ja toimintakulttuuriin, esimerkkinä tandem- kurssit.

Toimintakulttuureja vahvistetaan järjestämällä yhdessä kouluvuoteen kuuluvia juhlia, teemapäiviä ja muita yhteisiä tapahtumia. Näin ylläpidetään yhteistä kulttuuriperimää ja rikastetaan toisen kieliryhmän kulttuuria tuomalla jotain siihen omasta (esim. suomenkielisen puolen vanhat tanssit – perinteen tuominen

ruotsinkieliselle puolelle). Lukioiden opiskelijoita kannustetaan vapaamuotoisempaan opiskelijakuntien väliseen yhteistyöhön. Lukioiden lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan, miten kielistrategiaa toteutetaan vuosittain. Lukuvuoden aikana toteutetaan yksi teemaopintoihin liittyvä kokonaisuus, joka vahvistaa kielistrategialle asetettuja tavoitteita.

Lukioiden ja Kombi- ja Komin välinen yhteistyö harvinaisempien kielten opiskelun järjestämisessä takaa sen, että lukiolaisten on edelleen mahdollisuus opiskella esim. italiaa ja espanjaa omalla koulupaikkakunnalla.

Rehtorikokouksissa suunnitellaan vuosittaiset toimintatavat kielistrategiaa edistämään.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut ja kansalaisopisto

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut, eli kirjasto, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalvelut sekä kansalaisopisto, eivät ole jakautuneet kielen mukaan, vaan palvelevat asukkaita heidän äidinkielellään ja järjestävät ohjelmaa molemmilla kielillä. (Esitys uudesta kulttuurilaista 5 §)

Toiminta voi edistää positiivista suhtautumista kielenoppimiseen ja uteliaisuutta kulttuurieroja kohtaan. Toimintaan kuuluu myös epäsuoraa kielenoppimista silloin, kun ohjaajalla tai opettajalla on eri äidinkieli.

Toiminta on kaksikielistä siten, että osallistujat osallistuvat osittain omalla kielellään, mutta käyttävät myös muita kieliä joustavasti ja vaihtelevasti, esimerkkeinä tästä kansalaisopiston kurssiesite, nuorishow't ja muut tapahtumat. On tärkeää tukea omaa kulttuuri-identiteettiä, mutta tarjota myös mahdollisuuksia tutustua muihin kieliin sekä näihin kieliin kytkeytyviin kulttuureihin.